

Μορφολογία

Μέρη της λέξης: **ρίζα, θέμα, προσφύματα (προθήματα, επιθήματα, ενθήματα)**

Λεξικά – γραμματικά μορφήματα

Κλιτικά – παραγωγικά μορφήματα. Σύνθεση

Ελεύθερα – δεσμευμένα μορφήματα

Μόρφημα – Μορφές. Προσδιορισμός **βασικού τύπου** και **αλλομόρφων**

Μορφολογική τυπολογία γλωσσών: **αναλυτικές** [ή απομονωτικές] –

συνθετικές (συγκολλητικές – κλιτ(ικ)ές [ή διαχυτικές] γλώσσες)

Ασκήσεις

1. Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας Congo Swahili. Εξετάστε πρώτα τα δεδομένα της πρώτης στήλης και μετά τα δεδομένα της δεύτερης. Σε ποιο λάθος μάς οδήγησαν τα ελλιπή δεδομένα της πρώτης στήλης; (Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*, με διορθώσεις)

ninasema	«μιλάω»	«ιζορθσιζ ηθ»	episeme
wunasema	«μιλάς»	«ωορθσιζ ηθ»	episema
anasema	«μιλάει»	(ιρθσιζ) «εζορθσιζ»	episeme
ninaona	«βλέπω»	«οζορθσιζ»	episimi
ninapika	«χτυπώ»	«εζορθσιζ»	episeme
ninamurika	«τον χτυπώ»	«ωζορθσιζ»	episemi

2. Εξετάστε τα δεδομένα από την τουρκική και απαντήστε στις ερωτήσεις:

el	«το χέρι»	elleriniz	«τα χέρια σας»
elim	«το χέρι μου»	ev	«το σπίτι»
elimden	«από το χέρι μου»	evden	«από το σπίτι»
elin	«το χέρι σου»	evim	«το σπίτι μου»
eller	«τα χέρια»	evimiz	«το σπίτι μας»
ellerim	«τα χέρια μου»	evler	«τα σπίτια»
ellerimden	«από τα χέρια μου»	evlerim	«τα σπίτια μου»
ellerimiz	«τα χέρια μας»	evlerimiz	«τα σπίτια μας»
ellerin	«τα χέρια σου»		

1. Ποιο μόρφημα της τουρκικής αντιστοιχεί στις παρακάτω σημασίες: «μου» (κτητ.), «μας» (κτητ.), «σου» (κτητ.), «σας» (κτητ.), «από», ΠΛΗΘ., ΕΝΙΚΟΣ;
2. Με ποια σειρά συντάσσονται τα διάφορα μορφήματα (Ρίζα, Κτητ. Αντωνυμία: α' πρ. εν./πληθ., β' πρ. εν./πληθ., Πρόθεση, Αριθμός: εν./πληθ.) που απομονώσατε στην προηγούμενη ερώτηση;
3. Μεταφράστε στα τουρκικά τις φράσεις: «από το χέρι», «από το σπίτι σου».
4. Με βάση την ανάλυσή σας των μορφημάτων, τι είδος γλώσσας είναι η τουρκική (αναλυτική, συνθετική — συγκολλητική, κλιτή) και γιατί;

3. Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας των Αζτέκων Michoacan (V. Fromkin, R. Rodman & N. Hyams, *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας*, 165):

nokali	«σπίτι μου»	nokalimes	«σπίτια μου»
mokali	«σπίτι σου»	ikali	«σπίτι του»
kalimes	«σπίτια»	mopelo	«σκύλος σου»
mopelomes	«σκύλοι σου»	ipelo	«σκύλος του»
nokwahmili	«χωράφι μου»	mokwahmili	«χωράφι σου»
ikwahmili	«χωράφι του»		«σπίτι»
;	«χωράφια»	;	«σκύλοι του»
mahkwa	«φίλος»	;	«φίλοι μου»
;	«σκύλος»	;	«χωράφι»

4. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του πληθυντικού ονομάτων στ' αγγλικά. Διατυπώστε τον κανόνα.

[ʒ]	əʒeɪeʒ	[o]	moʊ		
[ʃ]	ʃɪʃ	[ɪ]	eɪ		
[z]	zɪz	[u]	uː		
[s]	sɪs	[g]	gɒg	[k]	koʊk
[ʃ]	ʃɪʃ	[d]	dɒd	[ɪ]	eɪ
[ʃ]	ʃɪʃ	[b]	bɒb	[p]	peɪp
[ɪz]	ɪz	[z]	z	[s]	s

5. Το επίθημα που προσκολλάται στο θέμα των λέξεων της πρώτης στήλης έχει δύο μορφές στα ρωσικά. Ποιες είναι; Ποιος μορφοφωνολογικός κανόνας εξηγεί την κατανομή τους; Ποια λέξη παράγεται από το θέμα apparat- και τι σημαίνει;

atom	«άτομο»	atomʃtʃik	«υποστηρικτής ατομ. ενέργειας»
baraban	«τύμπανο»	barabanʃtʃik	«τυμπανιστής»
kalambur	«αστείο»	kalamburʃtʃik	«καλαμπουρτζής»
pulemjot	«πολεμικό όπλο»	pulemjotʃik	«πολεμιστής – χειριστής όπλου»
mebefi	«έπιπλο»	mebefiʃtʃik	«επιπλοποιός»
beton	«μπετόν»	betonʃtʃik	«μπετατζής»
metalolom	«σιδερικά»	metalolomʃtʃik	«επεξεργαστής σιδήρου»
derevo	«δέντρο»	derevʃtʃik	«τεχνίτης ξυλογλυπτικής»
gazeta	«εφημερίδα»	gazelʃik	«εφημεριδοπώλης – δημοσιογράφος»
(po)ljot	«πτήση»	ljotʃik	«πτηνό / πιλότος»
apparat-	«μηχανή»	;	;

6. Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του προθήματος {συν-}. Ποιος τύπος είναι ο βασικός;

συμψηφίζω, συμφωνώ, συνδέω, συνδυάζω, συνταιριάζω, συνταξιοδοτώ, συρράπτω, συρρικνώνομαι, συσσωρεύω, συσφίγγω, συγκαλώ, συγκινώ, συγχαίρω, συγγέω, συζεύω, συλλαβίζω, συλλυπούμαι, συμβαδίζω, συμβάλλω, συμμαζεύω, συμμαχώ, συμπαρίσταμαι, συμπονώ, συναρπάζω, συνεπάγομαι.

